

Taitotieto, ei »tietotaito»

Englantilaislähtöinen muoti-ilmaus *know-how* rupesi tekemään tuloaan suomeen joskus 1960-luvun lopulla. Tuloväylä oli tavanomainen: ennen suomalaisia tämän hirvityksen kanssa olivat saaneet tehdä tuttavuutta ruotsalaiset, ja alkuaan se on amerikanenglantilaista slangia, peräisin 1940-luvun alkupuolelta.

Rakenteeltaan *know-how* on englannin kannalta läpinäkyvä: alkuosana tietämistä merkitsevä verbi tai oikeammin substantiivi, jälkiosana pikku sana 'miten, kuinka'. Sana tarkoittaa siis kirjaimellisesti sen tietämistä, kuinka (tehdään), ts. kaikenlaista käytäntöön sovellettavissa olevaa tietoa, käytännön tietoa, teknistä tietämystä. Näillä sanoillahan se joskus on suomennettukin, toisinaan taas *asian-tuntemuksella* tai yksinkertaisesti *osaamisella*.

Pirteyttä englannin sanaan tuo sen eräänlainen leikillisuus: loppusointu, joka tosin ilmenee vain kirjoituksessa. Pirteys kuitenkin kaikkoaa, kun tätä sanaa silittää koetetaan istuttaa muihin kieliin. Kirjasessa Svenska modeord (1970) Ole Torvalds läksyttikin sen perin pohjin ruotsin kannalta: se on hänen mukaansa »vähiten tervetulleita lisää nykysvengels-

kaan», tarpeeton koska on korvattavissa ruotsin omilla sanoilla, jopa epädemokraattinen, kun tuottaa ihmisille kirjoitus- ja ääntämisvaikeuksia.

Suunnilleen saman voi sanoa suomen kannalta. Seitsenkymmenluvulla alkoikin levitä suomen omiin aineksiin pohjautuva riimitelmä *taitotieto*, josta fingelskan ja epädemokraattisuuden maku puuttuu mutta jonka äänneasussa on hiukan samanlaista repäisevyyttä kuin »know-how'ssa». *Taitotieto* on taitoa koskevaa tietoa, aivan kuten *luottotiedot* ja *henkilötiedot* ovat luoton ja henkilön alaan kuuluvia tietoja.

Juuri *taitotieto* olisi saanut jäädä »know-how'n» pysyvämmäksi vastineeksi. Viimeaikaisessa mainoskielessä tämä sana on kuitenkin kiepsautettu nurin ja ruvettu puhumaan »tietotaidosta». Olisiko ideana ollut se, että sillä lailla saadaan tietoa merkitsevä sana yhdyssanan ensimmäiseksi osaksi kuten englannissakin? Harhaidea se kyllä on; yhdys-sanojen muodostustapa ei ole englannissa aivan sama kuin suomessa. Suomen kannalta »tietotaito» ei voi tarkoittaa muuta kuin tietoa koskevaa taitoa, ja silloinhan asiat ovat siinä nurinkurisessa järjestyksessä.

Silloin tällöin olen nähnyt muunkinlaisen oikeinkirjoitustoisinnon: jotkut ovat ruvenneet kirjoittamaan yhdysmerkkiä käyttäen »tieto-taito». On siis pyritty samanlaiseen rinnasteiseen yhdyssanaan kuin tunnetuissa yhdysmerkkitaapauksissa *parturi-kampaamo*, *kanttori-urkuri*, *marxismi-leninismi*, joissa yhdysmerkki osoittaa yhdysosien tasaveroisuutta.

Ei tätäkään kirjoitustapaa voi puoltaa. Tällaiset yhdysmerkilliset yhdyssubstantiivit ovat suomessa sinänsä harvinaisia, ja esimerkiksi teonnimistä niitä ei ole tapana muodostaa. Ei ole sellaisia sanoja kuin »tulo-meno», »kyntö-kylvö», »meno-paluu» (sen sijaan puhutaan edestakaisesta käynnistä; rautateiden »menopalulippu» on tekokieltä). Ja »know-how'n» alkuperäistä aatettahan tämä rinnasteisuus lyö korvalle yhtä lailla kuin yhdysmerkitön »tietotaito». Ei ole kysees-

Kielemme käytäntö

sä tieto + taito vaan taitoa koskeva tieto.

Jollei haluta puhua asiantuntemuksesta, teknisestä tietämyksestä tai osaamisesta, on *taidotieto* siis suomeen jatkuvasti suositeltavin. »Tietotaito» ja »tieto-taito» ovat harhamuodosteita.

TERHO ITKONEN